

Media: ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Page: 41,52-53

Published at: 20-08-2022

Author: **Surface:** 1297.26 cm² **Circulation:** 4750

Subjects:

**Η Ελένη
Γιαννακάκη
«διαβάζει»
τη Μάρω Δούκα**

Πώς γράφουμε; Είναι μια ερώτηση που συχνά πρέπει ως συγγραφείς να απαντάμε, διατυπωμένη με ποικίλους τρόπους, πότε διακριτικά και πλάγιως και πότε με απολύτως ευθύ τρόπο: Είναι αυτοβιογραφικό το βιβλίο σας; Κι αυτό γιατί την περιέργεια αναγνωστών (που αναλαμβάνει να την ικανοποιήσει ο/η δημοσιογράφος) εξάπτει η πιθανότητα να έχει μπροστά του τελικά σε πλήρη θέαση τα άπλυτα, αλλά και πλυμένα, της ζωής ενός ή μιας συγγραφέως. Εφόσον η πιθανότητα τα γεγονότα που περιγράφονται να είναι πραγματικά, βιωμένα, προσδίδει άλλο βάρος σ' ένα βιβλίο, ακόμη και εν τη απουσία άλλων λογοτεχνικών αρετών. Εν ολίγοις η κουλτούρα της κλειδαρότρυπας πάει εδώ.

Προσωπικά ουδόλως με ενδιαφέρει αν το τελευταίο βιβλίο της Μάρως Δούκα, «Να είχα, λέει, μια τρομπέτα», είναι αυτοβιογραφικό ή όχι, παρότι η συγγραφέας αφήνει αυτή την πιθανότητα σκόπιμα ανοιχτή (σε συνεντεύξεις της), κλείνει το μάτι στον αναγνώστη ότι, ναι, μπορεί και να διαβάξει κάποια μικρά και μεγάλα μυστικά από τη μακρόχρονη ζωή της με τα ταπεινά παιδικά χρόνια και τη (μισή) καταγωγή από τα ένδοξα και περήφανα Σφακιά. Θα έλεγα βέβαια, με την αυθάδεια και την αυθαιρέσια της αναγνώστριάς, πως εδώ η αυτοβιογραφία ως είδος από υποκείμενο γίνεται αντικείμενο, παρωδείται ξεδιάντροπα και αυτούπονομεύεται, με τη συγγραφέα απλώς να μας ανοίγει όχι ένα παράθυρο στη ζωή της αλλά μια διπλόφυλλη πόρτα στην κουζίνα της, αποκαλύπτοντάς μας με το νι και με το σίγμα πώς «μαγειρεύει» τα βιβλία της και, για να μη γενικεύουμε, πώς ακριβώς φτιάχτηκε το συγκεκριμένο, δείχνοντάς μας ταυτόχρονα και τα άπλυτα κατασρολικά στον νεροχύτη.

Ηρωας ή ηρωίδα στο βιβλίο είναι «το σοφό διήγημα» που φέρει το γυναικείο όνομα Κάκια ή Κατίγκω. Το διήγημα αυτό, ή άλλως η Κάκια, γράφεται από παγκάκι σε παγκάκι, φρεσκοβαμμένο ή ξεφλουδισμένο, σε πλατείες και άλση της Αθήνας και πολύ πιο σπάνια στο γραφειάκι ενός δυαριού στα Πατήσια. Με το παγκάκι ως εφελτήριο λοιπόν, το σοφό διήγημα ταξιδεύει σε άλλα μέρη του κόσμου, από τον Μισισσιπή μέχρι τις υπόγειες στοές του Παρισιού και κατά το μεγαλύτερο μέρος εντός του νομού Χανίων της Κρήτης απ' όπου καταγεται το ίδιο αλλά και ως γνωστό η συγγραφέας. Το παγκάκι, υπαινιγμός για την

Ελένη Γιαννακάκη

Η ΕΛΕΝΗ ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗ «ΔΙΑΒΑΖΕΙ» ΤΗ ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Ένα αφήγημα γεννιέται

 ΤΗΣ **ΕΛΕΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΑΚΗΣ***

δυσκολία κινητικότητας και στασιμότητα των γηρατειών εξισορροπείται από τα νοερά και αστραπιαία πετάγματα σε περιοχές του παρελθόντος, στις βιωμένες και διαμεσολαβημένες (μέσω αναγνώσμάτων, ακουσμάτων, κινηματογραφικών έργων κ.λπ.) «αναμνήσεις» της Κάκιας/Κατίγκως ή του «σοφού διηγήματος» που αυτοβιογραφείται ασύστολα οδεύοντας αργά και επώδυνα στην ολοκλήρωση της κυοφορίας του και στη γέννησή του. Στο να γίνει δηλαδή από ολιγαρκές, σοφό διήγημα ένα εκτενές και απαιτητικό μυθιστόρημα.

Με έντονη και συχνή την παρουσία του νερού, είτε με τη μορφή ποταμού, χείμαρρου ή ρυακιού, η Κάκια/Κατίγκω μάς ταξιδεύει στις πηγές της συγγραφικής της έμπνευσης: τα γάρραρα νερά της παιδικής αθωότητας που αντικαθίστανται σταδιακά

από τον μολυσμένο βούρκο της γερωνικής ηλικίας, αποτέλεσμα της ροής του χρόνου και κυρίως της ανθρώπινης συνθήκης. Ήδη από την πρώτη σελίδα, η ονοματοδοσία του «σοφού διηγήματος» δίνει σφίχτά με τη «ροή του ποταμού που με τα χρόνια ήταν στο γραμμένο του να γίνει χείμαρρος θολός με μουχλιασμένα, γλιτωσέρα νερά τον χειμώνα, ξεροπόταμος με σκουπίδια απ' αυτά τα πλαστικά και τις κονσέρβες το καλοκαίρι». Φαινομενικά αμάσητα και ανεπεξέργαστα υλικά, η σαβούρα που κουβαλά το ποτάμι του χρόνου και της διαβλητής μνήμης στο διάβα του, άπειρες εγκλιωτισμένες κυκλοτερείς ή ελικοειδείς μικροϊστορίες από το παρελθόν αλλά και κάποιες από το παρόν, συνιστούν το «περιχόμενο» του παρόντος μυθιστορήματος της Δούκα – ενός μυθιστορήματος-ποταμού χωρίς

σημαντική πλοκή πέρα από τις κορυφώσεις της κάθε μιας από τις μικροϊστορίες, που όμως ουδόλως φαίνεται να τη χρειάζεται για να λειτουργήσει και να αναδείξει για μια ακόμη φορά την εμβέλεια του λογοτεχνικού ταλέντου της Μάρως Δούκα.

Η ανθρώπινη συνθήκη ή καλύτερα η γυναικεία συνθήκη διαχρονικά είναι, πέρα από τη διαδικασία της συγγραφής αυτής καθαυτής, ένα ακόμη ζητούμενο σ' αυτό το μυθιστόρημα. Η Ελληνίδα μάνα, γιαγιά, κόρη, σύζυγος, αδελφή, θεία, ανεξαρτήτως κοινωνικο-οικονομικής τάξης, τόπου καταγωγής και μορφωτικού επιπέδου, που περνά από την «επικράτεια» του πατέρα, του αδελφού και του συζύγου ακόμη και του εγγονού, η «μουγκή» στυλοβάτης της οικογένειας αποτελεί αστειρευτή πηγή που ρέει σε ποτάμια, ρυάκια και χαράδρες της ζωής και αρ-

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ
Να είχα, λέει, μια τρομπέτα
 Μυθιστόρημα
 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΛΑΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΛΑΣΣΟΠΟΥΛΟΣ

Μάρω Δούκα

Βιογραφώντας τη διαχρονική Ελληνίδα ή πώς να μην κάνετε αυτοβιογραφία

δεύει τη (συγγραφική) δημιουργία. Παρότι εντελώς διαφορετικές οι συνθήκες της ζωής των γυναικών που διανθίζουν το μυθιστόρημα κάπου έναν αιώνα πριν από αυτές των σημερινών, η αναλογία ανάμεσά τους αποδεικνύεται στιβαρή και λειτουργική. Γιατί σε τελευταία ανάλυση η γυναίκα, ως μάνα, σύζυγος, αδελφή και ίσως και γιαγιά, είναι αυτή που αναπαράγει την όποια κουλτούρα, που εμφυτεύει και συντηρεί τις αξίες, που δημιουργεί ανθρώπους, κυριολεκτικά και μεταφορικά, όπως και συγγραφείς, άνδρες ή γυναίκες, που συγγράφει αθόρυβα την ιστορία αυτού που ονομάζουμε ζωή, και τελικά την Ιστορία με κεφαλαίο γιώτα. Για να αγνοηθεί απ' αυτήν πανηγυρικά μετά.

Ο λόγος προφορικός, ρέων και χειμαρρώδης, όπως θα άρμοζε στην καταγραφή των ελεύθερων συνειρμών στους οποίους βασίζεται η όλη συγγραφή, όπως μας πληροφορεί το κείμενο με-

τα-αφηγηματικώ τω τρόπω, ελλειπτικός αλλά και συχνά άκρωσ ρεαλιστικός στις περιγραφές του. Πολύ σοφά επίσης, η Δούκα συχνά υιοθετεί το ιδιόλεκτο των τριών γιαγιάδων, κρητικό και λαϊκό για τις δύο απαίδευτες Κρητικές και κάπως λογιότερο για την τρίτη, τη μη Κρητική και περισσότερο εγγράμματη γιαγιά. Ο απόηχος παραφρασμένων στίχων τραγουδιών σύγχρονων και παλιότερων, όπως και άλλων αφηγηματικών και μη ειδών, αποφθεγμάτων κ.λπ., είναι ιδιαίτερα έντονος σε όλο το βιβλίο (στην ουσία ένα βιβλίο-παλιμψηστο) προσδίδοντάς του μεταξύ άλλων φρεσκάδα και την αίσθηση ότι διαβάζουμε ένα βιβλίο για τις κοινωνικές συνθήκες της τρίτης δεκαετίας του 21ου αιώνα.

Το «Να είχα, λέει, μια τρομπέτα», δεν αποτελεί μια μυθιστορηματική αυτοβιογραφία της συγγραφέως, αλλά την απόλυτη και ρεαλιστικότερη αυτοβιογραφία της συγγραφέως του. Ακόμη ένα εξαιρετικό μυθιστόρημα από τη μοναδική μας Μάρω Δούκα.

***Νεοελληνίστρια και μυθιστοριογράφος. Έχει διδάξει νεοελληνική φιλολογία στα Πανεπιστήμια της Κρήτης (1991-93) και της Οξφόρδης (1997-2011)**